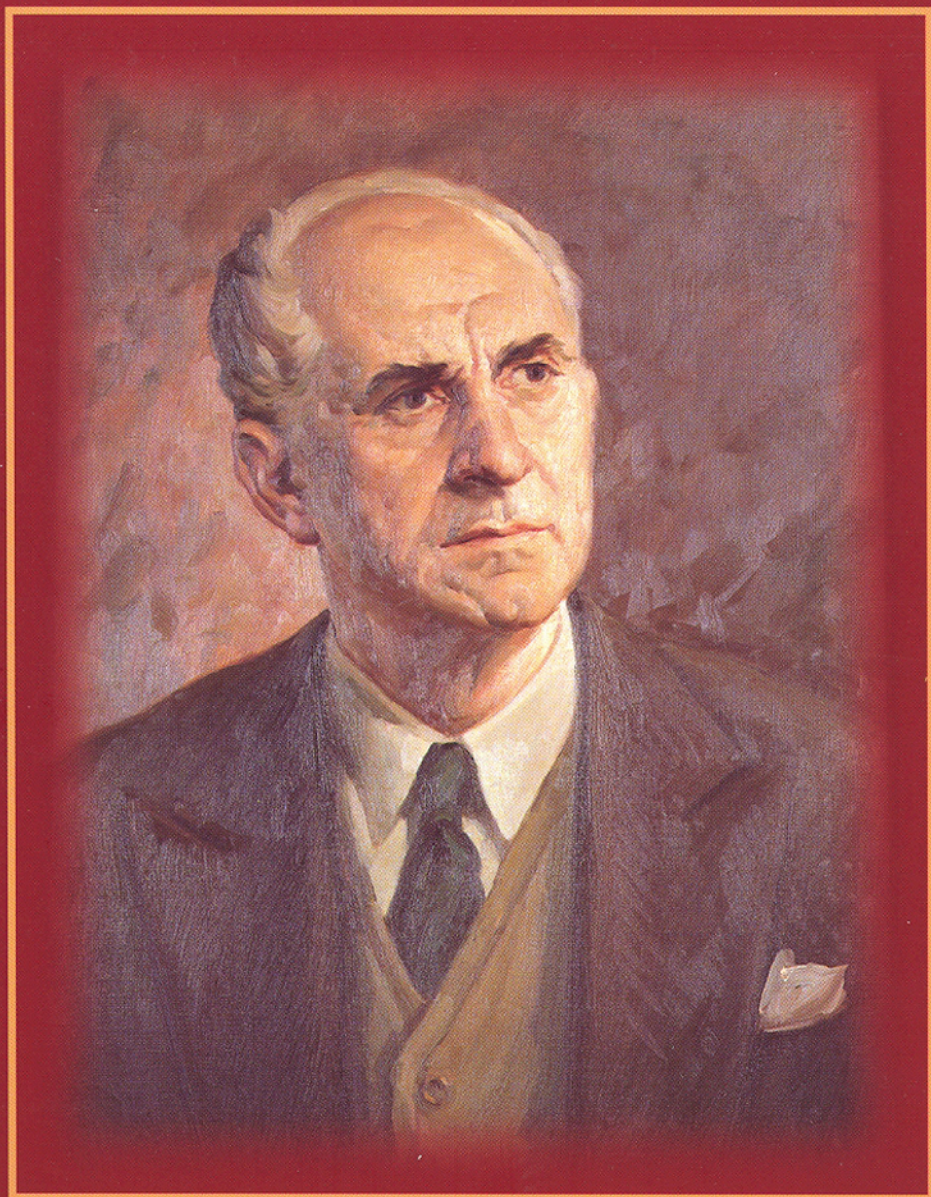


ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

1968 - 1998

30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΝΗΜΗΣ



ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

1968 - 1998

30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΝΗΜΗΣ



ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΕΦΕΤΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Παπανδρέου (1888-1968), πολιτικού ηγέτη με μακρά και πολυκύμαντη πορεία στον πολιτικό στίβο, ο οποίος συνέδεσε το όνομά του με κρίσιμες στιγμές του εθνικού μας βίου.

Η συμμετοχή του Γεωργίου Παπανδρέου στο δημόσιο βίο της Ελλάδος ξεκινά στα 1915. Ο Γεώργιος Παπανδρέου ως απλός βουλευτής, ως υπουργός, ως αρχηγός κόμματος, αλλά και ως πρωθυπουργός, πρωταγωνίστησε στην πολιτική σκηνή της χώρας, με πίστη και πάθος για την εδραίωση των αντιπροσωπευτικών θεσμών. Εναντιώθηκε σε κάθε μορφής τυραννικό καθεστώς και διαδραμάτισε καίριο ρόλο στην απελευθέρωση της Ελλάδος στα 1944.

Στην περίοδο 1963-1965, γέννησε την ελπίδα στο σύνολο σχεδόν του ελληνικού λαού, ότι η Ελλάδα θα ξανάβρισκε την πολυπόθητη πολιτική και κοινωνική ειρήνη, που βίαια είχε διακοπεί ήδη από τις δικτατορικές εκτροπές του Μεσοπολέμου. Ως πρωθυπουργός, άσκησε κοινωνική πολιτική ανακατανομής του εθνικού εισοδήματος και διεύρυνε το φάσμα των ατομικών και πολιτικών ελευθεριών. Προχώρησε στη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, αποσκοπώντας στην άρση των κοινωνικών ανισοτήτων και στον εκσυγχρονισμό του αξιακού υπόβαθρου και του γνωστικού περιεχομένου της παιδείας. Σηματοδότησε τον αντιδικτατορικό αγώνα του ελληνικού λαού και γενικά με τη δράση του, την πληθωρική παρουσία του και τη μνημειώδη ρητορική του δεινότητα αναδείχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους κοινοβουλευτικούς άνδρες της σύγχρονης ιστορίας μας.

Η Βουλή των Ελλήνων, αποτίοντας φόρο τιμής στον μεγάλο αυτό πολιτικό άνδρα, διοργάνωσε εφέτος, με τη συμπλήρωση τριάντα χρόνων από το θάνατό του, πολιτικό μνημόσυνο και έκθεση μνήμης στο Περιστύλιο του Κοινοβουλίου, προβαίνοντας παράλληλα στην έκδοση χρονολογίου για τη ζωή και το έργο του. Οι εκδηλώσεις αυτές έχουν σκοπό να ανακαλέσουν στη μνήμη των παλαιότερων τον ενθουσιασμό, τον πόνο και την αγωνία μακροχρόνιων αγώνων, αλλά και να μυσήσουν τους νεότερους στον έρωτα της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της ανυστερόβουλης προσφοράς στην πατρίδα και το λαό.

Για όλους μας ο «Γέρος της Δημοκρατίας» παραμένει φωτεινό παράδειγμα της πίστης στα ιδανικά του πολιτικού φιλελευθερισμού, του δημοκρατικού σοσιαλισμού και του ανθρωπισμού.

Νοέμβριος 1998

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΧΡ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ο αγώνας για τη Δημοκρατία
και τον πολιτικό και κοινωνικό εκσυγχρονισμό

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

1888

Στις 13 Φεβρουαρίου γεννιέται στο Καλέντζι Αχαΐας ο Γεώργιος Παπανδρέου, τρίτο παιδί του εφημέριου του χωριού παπα-Ανδρέα Σταυρόπουλου.

1899

Αποφοιτά με άριστα από το Σχολαρχείο Χαλανδρίτσας και εγγράφεται στο Γυμνάσιο των Πατρών. Ασχολείται με την έκδοση ενός φιλολογικού περιοδικού σε συνεργασία με τους Φώτο Γιοφύλλη, Μίμη Λόντο και Τάκη Κωνσταντόπουλο. Η συντροφιά αυτή, τα μέλη της οποίας ήταν φανατικοί δημοτικιστές, τολμά να αποδοκιμάσει δημόσια τον καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής Γεώργιο Μιστριώτη για τις αντιδραστικές θέσεις του στο Γλωσσικό Ζήτημα.

1901

Ο Γεώργιος Παπανδρέου και ο αδελφός του Νίκος επισημοποιούν με αίτησή τους στη Νομαρχία το επίθετο Παπανδρέου.

1903

Αποκτά την πρώτη του πολιτική εμπειρία, συμμετέχοντας σε επιτροπές περίθαλψης προσφύγων που καταφθάνουν στην Πάτρα από την Ανατολική Ρωμυλία και τη Φιλιππούπολη.

1904

Εγγράφεται στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

1907

Μετά τη συμμετοχή του σε φοιτητική διαδήλωση συλλαμβάνεται “επί αδίκω επιθέσει” και προφυλακίζεται για 27 ημέρες στις φυλακές Αβέρωφ. Γνωρίζεται με τη νεαρή φοιτήτρια της φιλολογίας και μετέπειτα σύζυγό του Σοφία Μινέικο.

1908

Ο Γεώργιος Παπανδρέου συμφωνεί με τις πρωτοβουλίες και τις ιδεολογικές θέσεις της Κοινωνιολογικής Εταιρείας που ιδρύθηκε από τον Αλέξανδρο Παπαναστασίον. Διαμαρτύρεται για την απόλυση του Κωστή Παλαμά από την Ακαδημία Αθηνών με αφορμή το Γλωσσικό Ζήτημα.

1909

Παίρνει με άριστα το πτυχίο της Νομικής. Συμμετέχει ενεργά στις διαδηλώσεις της Επανάστασης στο Γουδί.

1910-11

Υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία. Μετά το θάνατο του πατέρα του αναχωρεί για τη Γερμανία με σκοπό να ακολουθήσει ανώτερες σπουδές στις πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες.



Ο Γεώργιος Παπανδρέου με τον αδελφό του Νίκο και ένα φίλο τους στο Βερολίνο στη διάρκεια των σπουδών τους.

1912

Στις 2/10 η Ελλάδα και οι Σύμμαχοί της κηρύσσουν τον πόλεμο στην Τουρκία. Ο Γεώργιος Παπανδρέου και ο αδελφός του Νίκος διακόπτουν τις σπουδές τους στη Γερμανία και επιστρέφουν στην Ελλάδα για να συμβάλουν στον απελευθερωτικό αγώνα.

1913

Ο Γεώργιος Παπανδρέου παντρεύεται τη Σοφία Μινέικο και επιστρέφει στη Γερμανία για την ολοκλήρωση των σπουδών του. Εκεί πληροφορείται το θάνατο του αδελφού του Νίκου στη μάχη του Κιλκίς (20/6).

1914

Πρώτη συνάντηση του Γεωργίου Παπανδρέου με τον Ελευθέριο Βενιζέλο στο Βερολίνο, όπου ο πρώτος προσφωνεί θερμά τον δεύτερο εκ μέρους του Ελληνικού Ακαδημαϊκού Συνδέσμου. Μετά την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών του σπουδών στις νομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες επιστρέφει στην Ελλάδα με τη σύζυγό του Σοφία.

1915

Στη δίνη του Εθνικού Διχασμού ο Γεώργιος Παπανδρέου διορίζεται Νομάρχης Λέσβου από τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

1916

Ο Γεώργιος Παπανδρέου αναλαμβάνει τη διεύθυνση του πολιτικού γραφείου του Ελευθερίου Βενιζέλου.

Ξεσπά το κίνημα της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη.

Ο Βενιζέλος από την Κρήτη σχηματίζει επαναστατική κυβέρνηση (24/8).

Ο Γεώργιος Παπανδρέου διορίζεται αρχικά εκπρόσωπος της προσωρινής κυβέρνησης στη Λέσβο και στη συνέχεια από την επαναστατική κυβέρνηση Θεσσαλονίκης Γενικός Διοικητής Αιγαίου με έδρα τη Χίο, όπου παρέμεινε έως τον Σεπτέμβριο του 1920. Στη διάρκεια της εκεί παραμονής του γεννιέται το πρώτο του παιδί, ο Ανδρέας (1919).

1920

Ο Γεώργιος Παπανδρέου συμμετέχει στις εκλογές ως ανεξάρτητος υποψήφιος βουλευτής Λέσβου, αλλά δεν εκλέγεται. Λόγω των διώξεων εναντίον των βενιζελικών μετά τη νίκη της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης, αναγκάζεται να μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη. Κατά την παραμονή του εκεί, δίνει διάλεξη στο Φιλολογικό Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως με θέμα: “Πολίτευμα και πολιτισμός της συγχρόνου Ελλάδος”.

1921

Επιστρέφοντας στην Ελλάδα ο Γεώργιος Παπανδρέου τιμωρείται με 18μηνη φυλάκιση για τη δημοσίευση του άρθρου του “Ο Βασιλεύς και το Έθνος” στην εφημερίδα “ΠΑΤΡΙΣ” (9 Απριλίου), με το οποίο ζητούσε την παραίτηση του Βασιλέα Κωνσταντίνου. Εκτίει τελικώς στις φυλακές Αβέρωφ μόνο 4 μήνες από την ποινή που του επιβλήθηκε, επειδή το Αναθεωρητικό Δικαστήριο ακύρωσε την προηγούμενη δικαστική απόφαση.

1922

Το Φεβρουάριο ο Γεώργιος Παπανδρέου υπερασπίζεται στη δίκη της Λαμίας τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου, ο οποίος διώκεται για τη δημοσίευση του “Δημοκρατικού Μανιφέστου”. Τον Ιούλιο δέχεται δολοφονική επίθεση στη Μυτιλήνη, η οποία οργανώθηκε από τον Γενικό Διοικητή των Νήσων. Μετά την Επανάσταση ο Γεώργιος Παπανδρέου αγωνίζεται για τη γρήγορη επιστροφή της χώρας στη δημοκρατική ομαλότητα. Ως σύμβουλος του Νικολάου Πλαστήρα επεδίωξε να ματαιώσει την εκτέλεση των “Έξι”.

1923

Ο Γεώργιος Παπανδρέου διορίζεται υπουργός Εσωτερικών στην επαναστατική κυβέρνηση του Στυλιανού Γονατά. Συντάσσει νέο εκλογικό νόμο με σκοπό τον εκσυγχρονισμό του εκλογικού συστήματος της χώρας. Στις εκλογές της 16ης Δεκεμβρίου εκλέγεται βουλευτής Λέσβου συντασσόμενος με τους Φιλελεύθερους-Δημοκρατικούς.

1924

Ο Γεώργιος Παπανδρέου ορίζεται εισηγητής της αρμόδιας για το σύνταγμα επιτροπής της Δ' Συντακτικής Συνέλευσης.



Με τον Ελευθέριο Βενιζέλο το 1931.

1925

Αναλαμβάνει υπουργός Εθνικής Οικονομίας στην κυβέρνηση Ανδρέα Μιχαλακόπουλου. Μετά την επικράτηση της δικτατορίας του Πάγκαλου (25 Ιουνίου) φυλακίζεται στο Ναύσταθμο και αργότερα εκτοπίζεται στη Νάξο μαζί με τους Μιχαλακόπουλο και Καφαντάρη, ηγετικές φυσιογνωμίες της βενιζελικής παράταξης.

1926

Μετά την ανατροπή της δικτατορίας Πάγκαλου (Αύγουστος) και τη διενέργεια ελεύθερων εκλογών στις 7 Νοεμβρίου, επανεκλέγεται βουλευτής Λέσβου με το κόμμα των Φιλελευθέρων.

1927-28

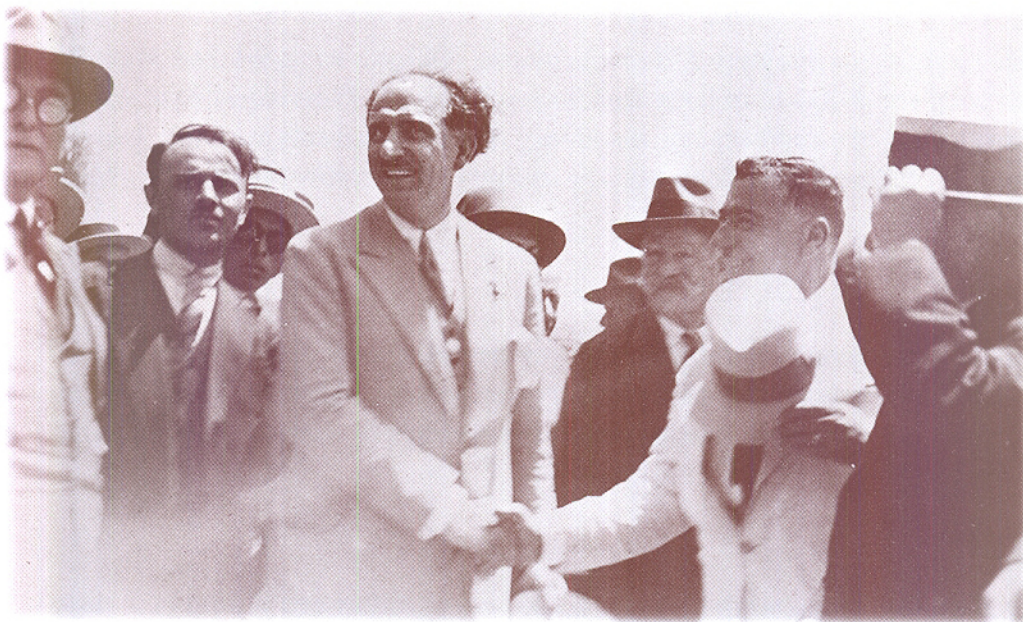
Είναι ένας από τους βασικούς εισηγητές του νέου, του πιο προοδευτικού έως εκείνη την εποχή, ελληνικού συντάγματος. Ο Παπανδρέου στις εκλογές της 19ης Αυγούστου 1928 επανεκλέγεται βουλευτής Λέσβου με το κόμμα των Φιλελευθέρων.

Αποκτά από τη δεύτερη σύζυγό του, την σημαντική ηθοποιό Κυβέλη, τον δεύτερο γιό του, Γιώργο.

1930-32

Αναλαμβάνει το Υπουργείο Παιδείας στην κυβέρνηση Βενιζέλου (2 Ιανουαρίου 1930 – Μάιος 1932).

Στο εντυπωσιακό έργο που επιτελεί περιλαμβάνεται η ανέγερση 3.000 σχολικών αιθουσών σε όλη τη χώρα, η αναμόρφωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η μετατροπή του Δημοτικού Σχολείου σε εξατάξιο, αυτοτελές και υποχρεωτικό, η καθιέρωση της δημοτικής



Η υποδοχή του Γεωργίου Παπανδρέου στη Μυτιλήνη ως Υπουργού Παιδείας στα 1931.

γλώσσας, η αναδιοργάνωση των προγραμμάτων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η ίδρυση της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών, η θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, η θέσπιση του Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος και η εξασφάλιση της μισθοδοσίας και της κοινωνικής ασφάλισης του κλήρου από το κράτος (ίδρυση ΟΔΕΠ και TAKE).

Το Σεπτέμβριο του 1931 του ανατέθηκαν προσωρινά και καθήκοντα Υπουργού Υγιεινής.

1932-35

Ο Γεώργιος Παπανδρέου επανεκλέγεται βουλευτής Λέσβου (26 Σεπτεμβρίου 1932 και 5 Μαρτίου 1933). Η προσήλωσή του στους δημοκρατικούς θεσμούς τον κάνει να διαφωνήσει με το κίνημα της 1ης Μαρτίου του 1935.

Ιδρύει το Δημοκρατικό Κόμμα, το οποίο, όπως όλα τα βενιζελογενή κόμματα, απείχε από τις μονόπλευρες εκλογές της 9ης Ιουνίου 1935. Μετά την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος από τον Κονδύλη και την παλινόρθωση του Γεωργίου Β', ο αντιμοναρχικός Γεώργιος Παπανδρέου εξορίζεται στη Μύκονο, ενώ αρθρογραφεί στον τύπο στηλιτεύοντας την εκτροπή προς τη δικτατορία και την επέλαση του φασισμού στην Ευρώπη.

1936

Ως βουλευτής αρνείται να παράσχει ψήφο εμπιστοσύνης για τη νομιμοποίηση της κυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά μετά τον αιφνίδιο θάνατο του Κωνσταντίνου Δεμερτζή.

1937

Ο Γεώργιος Παπανδρέου μαζί με τους Σοφούλη, Καφαντάρη, Τσαλδάρη και Μυλωνά, αρχηγούς και εκπροσώπους όλων των αστικών κομμάτων της χώρας, υπογράφουν κοινή διακήρυξη συνεργασίας εναντίον της μεταξικής δικτατορίας της 4ης Αυγούστου και επιχειρούν να συντονίσουν τις προσπάθειες του πολιτικού κόσμου για την ανατροπή της.

1938-40

Ο Μεταξάς εξορίζει τον Γεώργιο Παπανδρέου στα Κύθηρα και αργότερα στην Άνδρο. Όμως, μετά την έναρξη του ελληνο-ιταλικού πολέμου ο Γεώργιος Παπανδρέου με τηλεγράφημά του θέτει τον εαυτό του στη διάθεση της πατρίδας. Απελευθερώνεται το Νοέμβριο του 1940 και επιστρέφει στην Αθήνα διακηρύσσοντας την ανάγκη της πανεθνικής άμυνας έναντι του Ιταλού εισβολέα.

1941-42

Ο Γεώργιος Παπανδρέου συλλαμβάνεται για αντιστασιακή δράση από τις ιταλικές αρχές κατοχής. Ακολουθεί τρίμηνος εγκλεισμός του στις φυλακές Αβέρωφ. Μετά την απελευθέρωσή του προσέρχεται ως μάρτυρας υπεράσπισης του καθηγητή Ιωάννη Κακριδή στη “Δίκη των τόνων”.

1944

Στις αρχές Απριλίου δραπετεύει από την Ελλάδα και φθάνει στο Κάιρο (15 Απριλίου).

Στις 26 Απριλίου ορκίζεται πρωθυπουργός της εξόριστης ελληνικής κυβέρνησης, διαδεχόμενος τον Σοφοκλή Βενιζέλο. Στην κυβέρνηση αυτή διατήρησε για ένα διάστημα και τα υπουργεία Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Οικονομικών, Στρατιωτικών και Αεροπορίας (“μονομελής κυβέρνηση”).

Μετά το Συνέδριο του Λιβάνου (17-20 Μαΐου) σχηματίζει την κυβέρνηση εθνικής ενότητας (27 Μαΐου). Σύνθημά του : “Μία πατρίς, μία κυβέρνηση, ένας στρατός”. Πρωταγωνιστεί στη σύναψη της Συμφωνίας της Καζέρτας (26 Σεπτεμβρίου), με την οποία η Αριστερά αποδέχθηκε την υπαγωγή των ανταρτικών δυνάμεων στις διαταγές του στρατηγού Σκόμπν. Ως προς την επίλυση του πολιτειακού θέματος της Ελλάδος, ο Γεώργιος Παπανδρέου υποστηρίζει σθεναρά την άποψη ότι για το πολίτευμα της χώρας αυτός που πρέπει να αποφασίσει είναι αποκλειστικά ο κυρίαρχος λαός.

Στις 18 Οκτωβρίου, μετά την απελευθέρωση, επιστρέφει στην Αθήνα, υψώνει την ελληνική σημαία στην Ακρόπολη και εκφωνεί βαρυσήμαντο λόγο στην πλατεία Συντάγματος. Στις 23/10 σχηματίζεται υπό την προεδρία του η “Κυβέρνησις Απελευθερώσεως”. Μετά τα Δεκεμβριανά υποβάλλει την παραίτησή του (3 Ιανουαρίου 1945).

1945

Μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας, που υπογράφεται στις 12 Φεβρουαρίου, ο Γεώργιος Παπανδρέου δημοσιεύει το καταστατικό του Δημοκρατικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και από

τις στήλες της εφημερίδας “ΕΛΛΑΣ” προειδοποιεί τον ελληνικό λαό για το ενδεχόμενο ενός δεύτερου γύρου στην εμφύλια διαμάχη. Διαμάχη που αιματοκύλησε τον ελληνικό λαό και οδήγησε όχι μόνο στην περιθωριοποίηση των δυνάμεων της Αριστεράς, αλλά και στην ήττα των



Ο Γεώργιος Παπανδρέου υψώνει την ελληνική σημαία στην Ακρόπολη, την ημέρα της Απελευθέρωσης των Αθηνών, στις 18 Οκτωβρίου 1944.

εκσυγχρονιστικών στοιχείων της αστικής τάξης, που εκφράζονταν πολιτικά από τον ευρύτερο κεντρικό χώρο.

1946

Στις εκλογές της 31ης Μαρτίου ως συναρχηγός της “Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως” [Σύμπραξη του Δημοκρατικού Σοσιαλιστικού κόμματος με τους Βενιζελικούς Φιλελεύθερους (Σοφοκλής Βενιζέλος) και το “Εθνικό Ενωτικό Κόμμα” (Παναγιώτης Κανελλόπουλος)] εκλέγεται για πρώτη φορά βουλευτής Αχαΐας.

Στο δημοψήφισμα της 1ης Σεπτεμβρίου, με το οποίο επανήλθε ο Γεώργιος Β΄ στην Ελλάδα, ο Γεώργιος Παπανδρέου τάσσεται υπέρ της αβασίλευτης Δημοκρατίας.

1947

Διορίζεται υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Εσωτερικών στην κυβ-έρνηση συνεργασίας του Δημητρίου Μάξιμου. Παραιτείται τον Αύγουστο του ίδιου έτους.

1949

Ο Γεώργιος Παπανδρέου ως ιδρυτής και αρχηγός του Δημοκρατικού Σοσιαλιστικού Κόμματος θέτει ως αρχές της πολιτικής του δράσης την ιδεολογία του δημοκρατικού σοσιαλισμού και του

πολιτικού φιλελευθερισμού, τη δημιουργία κράτους δικαίου, την κοινωνική πολιτική και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

1950

Στις εκλογές της 5ης Μαρτίου το Δημοκρατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα λαμβάνει ποσοστό 10,67% των ψήφων και εκλέγει 35 βουλευτές.

Στις διαδοχικές κυβερνήσεις Πλαστήρα και Σοφοκλή Βενιζέλου (ο πρώτος εκφράζει την



“Ο Ελληνικός λαός δεν κάμνει επιλογή Τυράννων, αρνείται την Τυραννίαν...” (1947).

αριστερή πτέρυγα του βενιζελισμού και ο δεύτερος τη δεξιά) ορίζεται αντιπρόεδρος, υπουργός Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης, καθώς και υπουργός Συντονισμού. Ως υπουργός στην Κυβέρνηση Πλαστήρα εισηγήθηκε και προώθησε τη θεσμοθέτηση “μέτρων επιείκειας” απέναντι στη διωκόμενη Αριστερά.

1951

Αναλαμβάνει τα υπουργεία Παιδείας και Συντονισμού στην κυβέρνηση Σοφοκλή Βενιζέλου. Ιδρύει το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών και προωθεί τα έργα εξηλεκτρισμού της χώρας, αλλά παραιτείται και εγκαταλείπει το Κόμμα Φιλελευθέρων μετά από τη διαφωνία του με τον πρωθυπουργό. Στις εκλογές της 9ης Σεπτεμβρίου δεν εκλέγεται βουλευτής (2,1% των ψήφων).

1952

Στις εκλογές της 16ης Νοεμβρίου, εξαιτίας του ισχύοντος πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος και της αντιπαράθεσης με τον Σοφοκλή Βενιζέλο, ο Γεώργιος Παπανδρέου συνεργάζεται με τον “Ελληνικό Συναγερμό” του στρατήγου Αλέξανδρου Παπάγου και εκλέγεται βουλευτής. Με δήλωσή του όμως προς το προεδρείο της Βουλής ανεξαρτητοποιείται και αμφισβητεί τα μέτρα που λαμβάνει η κυβέρνηση Παπάγου.

1953

Συνειδητοποιώντας την ανάγκη της συσπείρωσης των δημοκρατικών πολιτικών δυνάμεων, επανακάμπτει στο Κόμμα Φιλελευθέρων και αναλαμβάνει τη συναρχηγία του από κοινού με τον Σοφοκλή Βενιζέλο. Από το βήμα της Βουλής καταγγέλλει την επαναφορά στο στράτευμα των αξιωματικών της παραστρατιωτικής οργάνωσης “ΙΔΕΑ”, που αποφάσισε η Κυβέρνηση Παπάγου.

1954

Μετά την αποχώρηση του Σοφοκλή Βενιζέλου από την πολιτική σκηνή, αναλαμβάνει μόνος του την αρχηγία του Κόμματος Φιλελευθέρων και συνοψίζει τις ιδεολογικές του αρχές στο τρίπτυχο: πολιτική, οικονομική και κοινωνική δημοκρατία. Ωστόσο, ο Σοφοκλής Βενιζέλος αλλάζει γνώμη και διασπά το Κόμμα Φιλελευθέρων, στο οποίο προσχωρούν 25 βουλευτές. Ο Γεώργιος Παπανδρέου καταγγέλλει τη συμμετοχή της Τουρκίας στη Διάσκεψη για το Κυπριακό, πιστεύοντας ότι με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζονται *de facto* οι παράνομες αξιώσεις της Τουρκίας.

1956

Ο Γεώργιος Παπανδρέου ως αρχηγός της “Δημοκρατικής Ένωσης” (συνασπισμού των πολιτικών δυνάμεων της αντιπολίτευσης) καταγγέλλει το “αδίστακτον εκλογικόν όργανον” και το ευνοϊκό εκλογικό σύστημα, το λεγόμενο «τριφασικό», που αναδεικνύει το κόμμα της ΕΡΕ (Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση) σε κυβέρνηση, παρότι υπολείπεται σε ποσοστό ψήφων της Δημοκρατικής Ένωσης (ΕΡΕ: 47,38%, Δημοκρατική Ένωσης: 48,15%).

1957

Ο Γεώργιος Παπανδρέου και ο Σοφοκλής Βενιζέλος επανασυγκροτούν το Κόμμα Φιλελευθέρων. Σε συζήτηση στη Βουλή για το Κυπριακό ζήτημα, ο Γεώργιος Παπανδρέου υποστηρίζει τη λύση της αυτοδιάθεσης.

1958

Μετά το ατυχές αποτέλεσμα της εκλογικής αναμέτρησης της 11ης Μαΐου, που φέρνει το Κόμμα Φιλελευθέρων τρίτο μετά την ΕΡΕ και την ΕΔΑ (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά) και σηματοδοτεί την πρόσκαιρη σύμπτυξη του παραδοσιακού κεντρώου χώρου και την ανάδειξη της κοινοβουλευτικής Αριστεράς σε αξιωματική αντιπολίτευση, ο Γεώργιος Παπανδρέου αποχωρεί από το κόμμα, το οποίο στη συνέχεια διασπάται.

1959

Από το βήμα της Βουλής ο Γεώργιος Παπανδρέου ασκεί δριμύτατη κριτική στις Συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, οι οποίες, κατά τη γνώμη του, θέτουν σε κίνδυνο τόσο την ανεξαρτησία όσο και τη δυνατότητα δημοκρατικής διακυβέρνησης της Κύπρου.

1961

Στις 20 Σεπτεμβρίου με πρωτοβουλία του Γεωργίου Παπανδρέου ιδρύεται η “Ένωση Κέντρου”, που συνενώνει και συγχωνεύει τις πολυδιασπασμένες ομάδες του κεντρώου χώρου, οι οποίες στη συνέχεια απαρνούνται την αυτοτέλειά τους.

Πρόκειται για έναν ετερόκλητο και εύθραυστο συνασπισμό προσωπικοτήτων και ιδεολογικο-πολιτικών τάσεων που εξακτινώνεται από τις παρυφές της Δεξιάς έως την Κεντρο-αριστερά. Ως



Προεκλογική συγκέντρωση της Ενώσεως Κέντρου.

συνδυαστικοί κρίκοι λειτουργούν η ενωτική δυναμική του Γεωργίου Παπανδρέου, η διαφανόμενη δυνατότητα διαδοχής της Δεξιάς στην εξουσία, καθώς και η ανάγκη εξεύρεσης εναλλακτικής ενδοαστικής λύσης μετά την σημαντική εκλογική άνοδο της ΕΔΑ.

Το νέο κόμμα διοικείται από δμελή επιτροπή υπό την προεδρία του Γεωργίου Παπανδρέου και έχει χαλαρή οργανωτική δομή. Στις ηγετικές προσωπικότητες της Ένωσης Κέντρου περιλαμβάνονται ο Σοφοκλής Βενιζέλος, ο Γεώργιος Μαύρος, ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, ο Ηλίας Τσιριμώκος, ο Σταύρος Κωστόπουλος, ο Σάββας Παπαπολίτης, ο Αλέξανδρος Μπαλτατζής, ο Πανσανίας Κατσώτας, ο Στέφανος Στεφανόπουλος, ο Ιωάννης Ζίγδης, ο Ιωάννης Τούμπας, κ.ά.

Μετά τις εκλογές της 29ης Οκτωβρίου ο Γεώργιος Παπανδρέου καταγγέλλει στον ελληνικό λαό το εκλογικό αποτέλεσμα “ως προϊόν βίας και νοθείας” και κηρύσσει τον “ανένδοτο αγώνα” καλώντας τον βασιλέα να μην παραβιάζει τις συνταγματικές του υποχρεώσεις και τον ελληνικό λαό να πολεμήσει εναντίον “του κομματικού και αστυνομικού κράτους της Δεξιάς”.

Την ιδεολογική βάση του “ανένδοτου αγώνα”, που διήρκεσε δύο ολόκληρα χρόνια, απο-

τελούν η συγκρότηση κράτους δικαίου, η θέσπιση έντιμου εκλογικού συστήματος, η διεξαγωγή έντιμων εκλογών, η κατάργηση των έκτακτων μέτρων που ποινικοποιούσαν την πολιτική ζωή της χώρας (=απελευθέρωση πολιτικών κρατουμένων, κατάργηση του μέτρου της διοικητικής εκτόπισης, μερική κατάργηση του πιστοποιητικού νομιμοφροσύνης).

Στη διάρκεια του 1962 οι ηγέτες, οι βουλευτές, οι πολιτευτές και η Οργάνωση Νέων της Ένωσης Κέντρου με επικεφαλής τον Απόστολο Κακλαμάνη περιοδεύουν σε όλη τη χώρα από άκρη σε άκρη και οργανώνουν μαζικές κινητοποιήσεις για την ενημέρωση και την πολιτική στράτευση του ελληνικού λαού στην ιδέα της πολιτικής αλλαγής και της ενίσχυσης της δημοκρατίας. Άλλωστε, η ιδεολογική ατμόσφαιρα που δημιουργήθηκε μετά την εκλογή του Κέννεντυ ως Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής εξυπηρέτησε ως ένα βαθμό τον αγώνα για τον εκδημοκρατισμό του ελληνικού πολιτικού συστήματος.

Την περίοδο αυτή οι διαδηλώσεις, οι απεργίες, τα συλλαλητήρια και οι φοιτητικές κινητοποιήσεις βρίσκονται πλέον στην ημερήσια διάταξη.



Ο Γεώργιος Παπανδρέου στη Θεσσαλονίκη (1963).

1962-63

Ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής παραιτείται στις 11 Ιουνίου 1962 εξαιτίας της διαφωνίας του με τα Ανάκτορα για την αναγκαιότητα του επικείμενου ταξιδιού της βασιλικής οικογένειας στο Λονδίνο. Στις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου η Ένωση Κέντρου παίρνει 1.962.019 ψήφους και αναδεικνύεται πρώτο κόμμα με ποσοστό 42%. Η έλλειψη όμως αυτοδυναμίας και η άρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου να συνεργασθεί με την ΕΔΑ οδηγούν σε νέες εκλογές.

1964

Στις εκλογές της 16ης Φεβρουαρίου η Ένωση Κέντρου παίρνει 2.424.447 ψήφους και κατακτά το αξιοζήλευτο ποσοστό του 53% καταλαμβάνοντας 171 έδρες. Η εντυπωσιακή αυτή

επιτυχία οφείλεται στο γεγονός ότι ο Γεώργιος Παπανδρέου στην αποφασιστική εκείνη ιστορική στιγμή κατόρθωσε να εκπροσωπήσει σχεδόν όλο το φάσμα των δυνάμεων που ήθελαν και επεδίωκαν την πολιτική αλλαγή.

Η προσπάθεια εκσυγχρονισμού και δημοκρατικοποίησης που επιχειρεί η Κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου συναντά την αντίσταση των Ανακτόρων. Εντούτοις, η κυβέρνηση δρέπει σημαντικές επιτυχίες στο εξωτερικό. Παρατηρείται αξιοσημείωτη βελτίωση στις σχέσεις της χώρας με τους βόρειους γείτονές της. Συγχρόνως, η κυβέρνηση εκμαιεύει από το Συμβούλιο



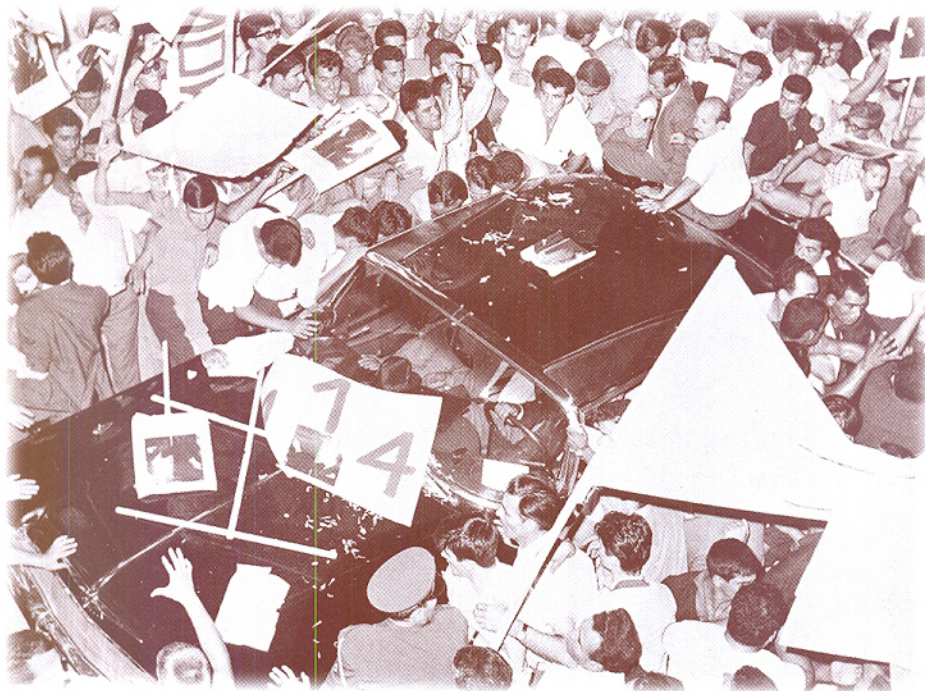
Κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου (1964).

Ασφαλείας του ΟΗΕ απόφαση, με την οποία απαγορεύεται η επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο και διορίζεται μεσολαβητής του Οργανισμού για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Συγχρόνως, ο ΟΗΕ αποστέλλει στρατιωτική δύναμη στην περιοχή.

Την ίδια χρονιά ο Γεώργιος Παπανδρέου επισκέπτεται τις ΗΠΑ και συναντάται με τον πρόεδρο Τζόνσον. Στο εσωτερικό της χώρας, η κυβέρνηση Παπανδρέου προσπαθεί με σειρά μέτρων να μετριάσει τις μετεμφυλιακές αντιθέσεις, χωρίς, ωστόσο, να φθάσει μέχρι την κατάργηση του περιβόητου Νόμου 509, ο οποίος νομιμοποιούσε το καθεστώς των διακρίσεων σε βάρος της Αριστεράς.

Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση προχώρησε σε μια ιδιαίτερα εκτεταμένη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, αυξάνοντας κατά 36% τις κρατικές δαπάνες για την παιδεία. Θέσπισε τη δωρεάν παιδεία σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, προχώρησε στον εκσυγχρονισμό του περιεχομένου των διδασκομένων μαθημάτων (αρχαίων ελληνικών και μαθηματικών), προώθησε τη διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αύξησε το χρόνο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από το 12ο στο 15ο έτος της ηλικίας, αναδιοργάνωσε τις σχολές μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, ίδρυσε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και καθιέρωσε την σίτιση για τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου.

Στις 23 Φεβρουαρίου ο Γεώργιος Παπανδρέου αποκαλύπτει στη Βουλή το σχέδιο “Περικλής”, ενώ ταυτόχρονα σχεδόν γίνεται γνωστή η υπόθεση “Ασπίδα”. Ο βασιλέας Κωνσταντίνος στέλνει στον πρωθυπουργό μία σειρά τριών επιστολών, καταλύοντας την έννοια της λαϊκής



Διαδηλώσεις υπέρ της δημοκρατικής ομαλότητας – 114.

κυριαρχίας και ωθώντας την κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου σε παραίτηση. Πιστεύοντας ότι “ο λαός κυβερνά” μέσω της νόμιμης κυβέρνησής του, ενώ “ο βασιλεύς βασιλεύει”, ο Γεώργιος Παπανδρέου σχεδιάζει να παραιτηθεί και το γνωστοποιεί στον βασιλέα στην τελευταία συνάντησή τους.

Ωστόσο, πριν προλάβει να υποβάλει επίσημα την παραίτηση της κυβέρνησής του, ο Κωνσταντίνος, ενεργώντας εκτός των πλαισίων της νομιμότητας, ορκίζει τη διάδοχη κυβέρνηση του Αθανασιάδη-Νόβα, η οποία καταψηφίζεται στη Βουλή, όπως και η επόμενη κεντρογενής κυβέρνηση του Ηλία Τσιριμώκου που τη διαδέχθηκε. Η Ένωση Κέντρου και η ΕΔΑ πραγματοποιούν μεγάλες λαϊκές κινητοποιήσεις και διαδηλώσεις. Στη φοιτητική συγκέντρωση διαμαρτυρίας της 21ης Ιουλίου σκοτώνεται ο φοιτητής Σωτήρης Πέτρουλας, που γίνεται αμέσως σύμβολο του αγώνα εναντίον του «αυλικού πραξικοπήματος». Η πολιτειακή και πολιτική κρίση κορυφώνεται.

Στις 17 Σεπτεμβρίου σχηματίζει κυβέρνηση ο Στέφανος Στεφανόπουλος, ηγετική επίσης πολιτική φυσιογνωμία της Ένωσης Κέντρου.

Με βούλευμα παραπέμπονται σε δίκη 28 αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων για την υπόθεση “Ασπίδα” αντιμετωπίζοντας την κατηγορία ότι σκόπευαν να εγκαθιδρύσουν στην χώρα “δικτατορία νασερικού τύπου”. Ως υποκινητής φέρεται ο Ανδρέας Παπανδρέου με την ανοχή του πατέρα του Γεωργίου Παπανδρέου. Η εξέλιξη αυτή καταγγέλλεται ως μεθόδευση

κύκλων που συνδέονται με τα Ανάκτορα και το παρακράτος και επιδιώκουν να οδηγήσουν το πολιτικό σύστημα της χώρας στην εκτροπή από τη δημοκρατική νομιμότητα.

1967

Στις 3 Απριλίου συγκροτεί κυβέρνηση με τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο με σκοπό τη διεξαγωγή εκλογών τον Μάιο του ιδίου έτους. Οι εκλογές όμως δεν έγιναν, αφού εκδηλώθηκε το στρατιωτικό πραξικόπημα της 21ης Απριλίου.

Οι πραξικοπηματίες της 21ης Απριλίου συλλαμβάνουν τον Γεώργιο Παπανδρέου και τον



Με την οικογένεια του γιου του Ανδρέα Παπανδρέου.

θέτουν σε κατ' οίκον περιορισμό αρχικά στο Καστρί και στη συνέχεια στο Πικέρμι. Ο περιορισμός γίνεται αυστηρότερος μετά το αποτυχημένο βασιλικό αντιπραξικόπημα του Δεκεμβρίου.

1968

Με ηχογραφημένο διάγγελμά του ο Γεώργιος Παπανδρέου καταγγέλλει την απριλιανή δικτατορία και ζητά τη διεθνή απομόνωσή της.

Τη νύχτα της 23ης προς την 24η Οκτωβρίου εισάγεται στο νοσοκομείο “Ευαγγελισμός” με γαστρορραγία. Η κατάστασή του επιδεινώνεται ραγδαία. Αφήνει την τελευταία του πνοή την 1η Νοεμβρίου. Η κηδεία του στις 3 Νοεμβρίου θα αποτελέσει την πρώτη πάνδημη και έμπρακτη διαμαρτυρία του ελληνικού λαού κατά της χούντας των συνταγματαρχών.

Ο Γέρος της Δημοκρατίας γίνεται το σύμβολο του αγώνα για την ανατροπή της στρατιωτικής τυραννίας και την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας. Ο ασυμβίβαστος χαρακτήρας του και η μαχητικότητά του εξέφρασαν με δυναμικό τρόπο τις πολιτικές και κοινωνικές διεκδικήσεις της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού στην κρίσιμη δεκαετία του 1960. Στη συνείδησή του ο Γεώργιος Παπανδρέου παραμένει ακόμη ο “Νέστορας του ελληνικού φιλελευθερισμού”. Ο πολιτικός που με τη χαρισματικότητά του, τις προοδευτικές του ιδέες, τη ρητορική του ικανότητα και την πολιτική του δεξιοτεχνία σφράγισε τη μεταπολεμική κυρίως περίοδο της ελληνικής ιστορίας, παρά το γεγονός ότι στην πενήκονταετή πολιτική παρουσία του μόνο για μικρό χρονικό διάστημα διετέλεσε πρωθυπουργός. Ωστόσο, ήταν αυτός που έδωσε και πάλι στον ελληνικό λαό τη δυνατότητα να καθορίζει τις πολιτικές εξελίξεις.

Οι αντιπαραθέσεις του παρελθόντος λησμονήθηκαν μπροστά στο ογκούμενο κύμα του λαϊκού ενθουσιασμού που ενέπνεε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΠΑΥΛΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΒΑΡΕΛΑ, *Γεώργιος Παπανδρέου. Ο Γέρος της Δημοκρατίας*, Πνευματικό Ίδρυμα Γεωργίου Παπανδρέου, Αθήνα 1997.
2. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΑΦΝΗΣ, *Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα*, Γαλαξίας, Αθήνα 1961.
3. JEAN MEYNAUD (με τη συνεργασία των Π. Μερλόπουλου και Γ. Νοταρά), *Πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα*, Μπάνρον, Αθήνα 1965.
4. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΑΦΝΗΣ, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων*, Ίκαρος, Αθήνα 1974 (2η έκδοση).
5. ΝΙΚΟΣ ΨΥΡΟΥΚΗΣ, *Ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, 1940-1967*, τόμοι Α' - Γ', Επικαιρότητα, Αθήνα 1975-1976.
6. ΒΙΚΤΩΡ ΝΕΤΑΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΤΣΗΣ, ΕΡΡΙΚΟΣ ΜΠΑΡΤΖΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, *Γεώργιος Παπανδρέου: Οι 561 άγνωστες ημέρες του. Από τη νύχτα της συλλήψεώς του ως τη νύχτα του ύστατου αποχαιρετισμού*, Αθήνα 1975.
7. Σ. ΓΙΑΝΝΑΤΟΣ, *Ο Γεώργιος Παπανδρέου στις κρίσιμες ώρες της Ελλάδας και της Δημοκρατίας*, Αθήνα 1976.
8. ΣΠΥΡΟΣ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΣ, *Από τον Εμφύλιο στην Χούντα (1950-1967)*, τόμοι Α' - Δ', Παπαζήσης, Αθήνα 1977-1986.
9. ΝΙΚΟΣ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση, 1922-1974. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα 1983.
10. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, *Στρατός και πολιτική εξουσία. Η δομή της εξουσίας στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*, Εξάντας, Αθήνα 1985.
11. ΗΛΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Κόμματα και βουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα, 1946-1964*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1988 (2η έκδοση).
12. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, "Γεώργιος Παπανδρέου", *Βιογραφικό Λεξικό*, τόμος 8ος, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1991, 149-152.
13. Χ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ, Γ. ΜΑΥΡΗΣ, *Κόμματα και κοινωνικές συμμαχίες στην προδικτατορική Ελλάδα*, Εξάντας, Αθήνα 1991.
14. RICHARD CLOGG, "Η Ένωση Κέντρου. Οι φιλελεύθεροι στην εξουσία;" στο συλλογικό τόμο: *Ο φιλελευθερισμός στην Ελλάδα. Φιλελεύθερη θεωρία και πρακτική στην πολιτική και στην κοινωνία της Ελλάδος*, Εστία, Αθήνα 1991, 119-130.

15. ΘΑΝΑΣΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, “*Η Ένωση Κέντρου: Κόμμα αρχόν ή ομάδα εξουσίας;*”, *Ο φιλελευθερισμός στην Ελλάδα. Φιλελεύθερη θεωρία και πρακτική στην πολιτική και στην κοινωνία της Ελλάδος*, Εστία, Αθήνα 1991, 131-150.
16. ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο μεταπολεμικός κόσμος. Ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία (1945-1963)*, Παπαζήσης, Αθήνα 1992.
17. ΠΑΥΛΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ, *Οι αντιμοναρχικοί αγώνες του Γεωργίου Παπανδρέου*, Γκοβόστης, Αθήνα 1993.
18. ΠΑΥΛΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ (επιμ.), *Γεώργιος Παπανδρέου: 60 χρόνια παρουσίας και δράσης στην πολιτική ζωή*, Πνευματικό Ίδρυμα Γεωργίου Παπανδρέου –University Studio Press, Αθήνα 1994.
19. ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, *Οι ελληνικές κυβερνήσεις 1909-1996*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1996.
20. ΠΑΥΛΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ (επιμ.), *Γεώργιος Παπανδρέου: Πολιτικός λόγος. Ανάνθισμα*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1997.

-
- Οι φωτογραφίες του χρονολογίου προέρχονται από το αρχείο του Πνευματικού Ιδρύματος Γεωργίου Παπανδρέου.
 - Η σύνταξη του χρονολογίου έγινε από τον Γιώργο Κόκκινο και τον Βαγγέλη Δρακόπουλο.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

–*Litera*–

Ι. ΜΑΜΑΗΣ

